

Filosofiens rolle i det offentlige ordskiftet: Hvordan har debatten om sorteringssamfunnet i 2017 påvirket forholdet mellom filosofi og samfunn? En innholdsanalyse¹

Bjørn Hofmann* & Siri Granum Carson**

*NTNU – Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, Gjøvik, Institutt for helsevitenskap og Universitetet i Oslo, Senter for medisinsk etikk, Institutt for helse og samfunn., b.m.hofmann@medisin.uio.no

**NTNU – Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, Program for anvendt etikk, siri.granum.carson@ntnu.no

DOI: <http://dx.doi.org/10.5324/eip.v12i2.2517>

This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International License, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author and source are credited.

Filosofi og etikk har fått en stadig større plass i det offentlige rom i Norge. 2017 ble et år der filosofer sørget for overskrifter i en rekke norske medier. En av sakene som fikk størst oppmerksomhet, var debatten om sorteringssamfunnet og Aksel Braanen Sterris påstand om at personer med Downs syndrom ikke kan leve fullverdige liv. Utsagnet skapte en voldsom debatt og kraftige reaksjoner. Temaet for debatten er interessant i seg selv, men den reiser også spørsmål om hvordan slike debatter endrer filosofiens anseelse og rolle i det offentlige ordskiftet i Norge. I denne artikkelen stiller vi derfor spørsmålet: På hvilken måte har debatten om sorteringssamfunnet i 2017 påvirket forholdet mellom filosofi og samfunn? Som perspektiv for analysen anvender vi tradisjonelle kvalitetskriterier innen filosofi, slik som konsistens, klare premisser og evnen til å klargjøre begreper, fremstille motargumenter og begrunne grenser. Vi finner at debatten om sorteringssamfunnet utvilsomt har gitt filosofien mer oppmerksomhet i det offentlige ordskiftet, og at filosofisk argumentasjon kan bidra til å løfte frem skjulte problemstillinger og sette ord på uuttalte intuisjoner, samt å stimulere til bedre argumentasjon. Dette bør hilses velkommen. Samtidig finner vi at filosofiens tilpasning til mediediskursen fører til at akademiske forbehold tradisjonelle kvalitetskrav og nyansering forsvinner. Dersom skjulte premisser, manglende konsistens, begreplige og vurderingsmessige uklårheter, samt ignorering av empiriske premisser, motargumenter og viktige implikasjoner blir utbredt, vil resultatet kunne bli en fattigere offentlig debatt, et dårligere samfunn og et svekket omdømme for filosofien. Løsningen må være at vi som fagpersoner er villige til å gjøre klart og grundig rede for våre påstander, perspektiver, premisser, argumenter og konklusjoner, og at vi bør revidere eller trekke dem tilbake dersom vi ikke makter å

gjøre dette. Ellers står vi i fare for å gjøre filosofien til en form for «villedningskunst» – en ny form for sofisme – og et lett bytte for platonsk fordømmelse.

Nøkkelord: Filosofisk argumentasjon, offentlig debatt, sorteringssamfunnet, Downs syndrom, konsekvensetikk

English summary: The role of philosophy in public debate - A content analysis of the debate on the "sorting society" in Norway in 2017

Philosophy and ethics has recently gained increased attention in Norway. During 2017 philosophers hit the headlines in Norwegian media. One of the issues that gained most attention was the debate on “the differentiation/sorting society” (sorteringssamfunnet). The debate was sparked by Aksel Braanen Sterri’s statement that persons with Down’s syndrome cannot live full lives related to the issue of introducing non-invasive prenatal screening (NIPT). While the debate is interesting in terms of its content, we will in this article focus on in what way the debate in 2017 has affected the relationship between philosophy and society, in particular the role and reputation of philosophy in public debates. To analyse the debate we apply traditional quality criteria within philosophy such as consistency, clear premises and the ability to clarify concepts, present counter-arguments and limitations. We find that the debate about “the sorting society” undoubtedly has given philosophy more public attention, and that philosophers can help raise covert or forgotten issues and explicate unspoken intuitions, as well as stimulate improved argumentation. This should be welcomed. At the same time, we find that philosophy's adaptation to the media discourse eliminates academic reservations and nuances. If hidden assumptions, lack of consistency, conceptual and evaluative uncertainties, as well as ignorance of empirical premises, counter-arguments, and important implications become widespread, the result could be a poorer public debate, an impoverished society, and a weakened reputation for philosophy. One solution is that we as professionals are willing to make our claims, perspectives, arguments, and conclusions clear and comprehensible, and that we are willing to revise or withdraw them if we are not able to do so. Otherwise, philosophy may become a form of "art of deception" - a new form of sophism - and an easy target for Platonic criticism.

Keywords: Philosophical argumentation, public debate, discrimination, Down's syndrome, consequentialism

Innledning

Filosofi og etikk har fått en stadig større plass i det offentlige rom i Norge. Det får for eksempel bred pressdekning når Peter Singer kommer til landet. Media løfter frem etiske spørsmål, slik som genredigering og gendrivere, og inviterer filosofer til intervjuer og debatter. Et av NRK P2s programmer for filosofi og livssyn, Verdibørsen, har enorm popularitet og har utvidet sendetiden. Til og med i humorprogrammet «Brille» dukker filosofen Ole Martin Moen opp i Sokrates’

skikkelse (TVNorge 08.11.2017). Moralfilosofer leverer argumenter for mer eller mindre kontroversielle standpunkter, som at det er galt å spise kjøtt, at «uvitende, uansvarlige og irrasjonelle borgere har en moralsk plikt til å avstå fra å stemme» (Ekeli og Gamlund 2017), og at vi bør vurdere å betale kvinner for å la seg inseminere med sæd fra mer intelligente menn, slik at de føder barn med høyere IQ (Moen 2016). En følge av at filosofer fronter kontroversielle standpunkter i offentligheten, er at det reises spørsmål ved filosofers og filosofiens rolle. I en ingress (Morgenbladet 26.05.2017) henviser Morgenbladet til den italienske filosofen og bioetikerens Francesca Minervas argumentasjon for at det ikke er noen etisk relevant forskjell mellom abort før og etter fødselen: «De jakter på supermennesket og risikerer karrieren for å forsvare drap av nyfødte babyer. Velkommen til moralfilosofenes merverdige verden».

2017 ble et år der filosofer sørget for overskrifter i norske medier. På tross av at de humanistiske fagenes synlighet i offentligheten ofte etterspørres, er det grunn til å spørre seg hvordan denne utviklingen har påvirket filosofiens omdømme i Norge. Innen etikkfaget er det tradisjon for å bruke ekstreme eller urealistiske eksempler, gjerne i form av tankeeksperimenter, for å teste ut moralske intuisjoner og argumenters holdbarhet. Et eksempel på dette kan være UiO-filosofen Anna Smajdors forslag om å bruke hjernedøde personer som surrogatmødre (Wanounou 2017). Forslaget ble møtt med sterk fordømmelse på moralsk grunnlag, men ble også kritisert for å være virkelighetsfjernt, marginalt og lite relevant (Vårt Land 14.02.2017; 26.02.2017). I en fagintern sammenheng kan nok denne formen for urealistiske scenarier tjene et formål, men hva hender når vi flytter argumentasjonen ut i det offentlige rom? Hva skjer med forholdet mellom filosofi og samfunn? I beste fall får vi et mer opplyst samfunn med bedre begrunnelser for vanskelige og viktige valg. I verste fall risikerer vi at mediediskursen ikke gir rom for nyansering og akademiske forbehold, at sentrale spørsmål dermed forblir skjult i kjappe resonnement og skjulte premisser, og at det som står igjen, er konklusjonene – uten gode begrunnelser.

Vi vil her bruke debatten om sorteringssamfunnet som eksempel for å belyse disse spørsmålene. Debatten eksploderte i april 2017 da Aksel Braanen Sterri ytret at «personer med Downs syndrom ikke kan leve fullverdige liv» (Sterri 02.04.2017). Sterri var fra før kjent som debattredaktør i Dagbladet, forfatter, skribent og samfunnsdebattant. I april startet han som stipendiat i filosofi ved Universitetet i Oslo, og signerte også mange av sine innlegg med denne tittelen. I denne artikkelen har vi valgt å ta utgangspunkt i Sterris innlegg i debatten om sorteringssamfunnet, både fordi hans innlegg er utgangspunktet for fjorårets mediedebatt, og fordi han representerer en form for konsekvensetisk tenkning som er felles for flere av de såkalte «nye moralistene» (05.05.2017). Vi spør blant annet om Sterris innlegg representerer en «retorisk vending» for filosofisk debatt, som vi kan kalle en form for ny-sofisme.

Bakgrunn for debatten om sorteringssamfunnet

Betegnelsen «sorteringssamfunnet» har vært brukt i politiske diskusjoner i alle fall siden 1990-tallet. Foranledningen for at debatten omkring begrepet eksploderte i april 2017, var muligheten for å tilby en ny blodprøve for gravide

som kan finne og analysere cellefritt DNA fra fostre, såkalt ikke-invasiv prenatal test (NIPT). Testen gjør det mulig å analysere hele fosterets arvemateriale før grensen for selvbestemt abort. Testen aktualiserte spørsmålet om den omdiskuterte §2-c i abortloven, den såkalte «eugenikkparagrafen», som begrunner abortingrep med risikoen for at et alvorlig sykt barn blir satt til verden. Det som står på spill, er hvorvidt samfunnet (gjennom staten) aktivt skal søke etter og tilby abort for konkrete tilstander.

Begrepet *sorteringssamfunnet* viser til tanken om at samfunnet foretar en eksplisitt eller implisitt sortering av hvilke personer som skal få del i samfunnet og dets goder. Det er negativt ladet og har vært brukt kritisk mot seleksjon på bakgrunn av spesifikke egenskaper, da det uttrykker og fremmer «kyniske» og «kalde» verdier (Horn 2014). Det kontroversielle temaet som reises, er befolkningshygiene, som har en lite flatterende historie, blant annet med sterilisering av «åndssvake» og tatere (Grue 2017). Selv om det har vært argumentert for at *fravalg* og *tilvalg* er mindre ladede begreper enn *sorteringssamfunnet* (Hofmann 2014), har begrepet fortsatt blitt brukt i debatten. Sterri har imidlertid forsøkt å gi begrepet en mer positiv valør gjennom sitt «forsvar for *sorteringssamfunnet*» (Sterri 2013; 2014. Se også intervju i Vårt Land 03.07.2013).

Metode

Hvordan forholdet mellom filosofien og samfunnet påvirkes av filosofers deltakelse i offentlige debatter, for eksempel i debatten om *sorteringssamfunnet*, er et empirisk spørsmål. Omdømme- og verdianalyser vil kunne gi viktige svar. Analyser av media (inkludert sosiale media og radio) vil kunne gi relevant informasjon, da reaksjonene var mange og sterke, og gir et rikt materiale. Det er trolig fortsatt for tidlig å gjøre gode empiriske analyser, og andre vil være bedre egnet til å gjøre dem. Her vil vi i stedet konsentrere oss om å analysere noen av debattinnleggene, med utgangspunkt i *alminnelige kriterier for filosofisk argumentasjon*, slik som konsistens, klare premisser og evnen til å klargjøre begreper, fremstille motargumenter og begrunne konklusjoner og grenser. Hvordan debatten forholder seg til tradisjonelle kvalitetskriterier for filosofisk analyse, kan gi oss en indikasjon på om det å bringe filosofien ut i samfunnet og det offentlige rom har vært vellykket, sett fra et filosofisk perspektiv. Våre funn kan brukes for å designe konkrete empiriske studier av hva debatten har gjort med forholdet mellom filosofi og samfunn.

Hvordan man vurderer om en debatt er bra eller dårlig for filosofien og samfunnet, vil imidlertid avhenge av hva man oppfatter som *filosofiens rolle*. Vi kan i utgangspunktet tenke oss mange ulike tilnærminger (se Tabell 1).

Mot slutten av artikkelen vil vi komme tilbake til hvorvidt debatten om *sorteringssamfunnet* gir et positivt bidrag med utgangspunkt i disse tilnærmingene, og særlig om målet er å stimulere til en åpen debatt eller å gi konkrete svar.

Siden Sterri har stått så sentralt i debatten, vil vi analysere hans innlegg og reaksjonene de fikk. Hans innlegg representerer en form for konsekvensetisk tenkning som er felles for mange av de mest omdiskuterte fagfilosofiske

bidragene til offentlig debatt både i Norge og internasjonalt de siste årene (jfr. Morgenbladet 26.05.17). En grunn til at argumenter som springer ut fra konsekvensetisk tenkning, ofte får stor oppmerksomhet i offentligheten, er at våre moralske intuisjoner og fastlagte normer ikke tillegges noen betydning. Dermed kan man ut fra et slikt utgangspunkt ende opp med å argumentere for standpunkter som oppfattes som ytterliggående og i strid med gjeldende verdier i samfunnet, noe som øker sannsynligheten for å skape overskrifter. En annen grunn til at konsekvensetisk argumentasjon synes å få mer oppmerksomhet i offentligheten, er at en slik fremgangsmåte innebærer at man legger ett prinsipp – eksempelvis nytte (utilitarisme) eller velvære (hedonisme) – til grunn for sin argumentasjon. Dermed har man et bedre utgangspunkt for å komme frem til et klart standpunkt enn dersom man for eksempel argumenterer ut fra tanken om «reflektert likevekt» (Rawls), og dette vil potensielt gi argumentasjonen større gjennomslag i media.

Tabell 1.

Å få frem mangfoldet av viktige og vanskelige spørsmål	versus	å gi ett spesifikt svar
Å få frem og åpent drøfte et mangfold av argumenter og perspektiver	versus	å befeste ett argument og ett perspektiv
Å belyse (bredden i) et etisk dilemma	versus	å snevre inn et etisk dilemma
Å stimulere til debatt	versus	å kortslutte/terminere debatt
Å fremme dypere forståelse	versus	å provosere eller gi en rask respons
Å stimulere til refleksjon	versus	å henlede til (overtale) til ett spesifikt perspektiv
Å involvere offentligheten i forpliktende og ansvarlig verdidebatt	versus	å engasjere og utfordre gjennom uforpliktende tankeeksperimenter
Å bidra til å finne de beste argumenter	versus	å vinne debatter

Vi vil undersøke Sterris innlegg og disse innleggenes evne til å skape oppmerksomhet omkring viktige samfunnsspørsmål og til å gi filosofisk argumentasjon økt innflytelse. Videre vil vi se kritisk på innleggenes evne til å klargjøre begreper, besvare spørsmål, få frem implikasjoner og forholde seg til motargumenter og relevant empiri på området.

Materialet er fremkommet ved enkelt (og bredt) søk i Google og Atekst med søkeordene (sorteringssamfunnet) ELLER (Downs syndrom) ELLER (seleksjon) OG (Aksel Braanen Sterri). Søket ga 39 resultater.

Oppmerksomhet og innflytelse

Tabell 2 viser antall treff på «sorteringssamfunnet» i årene 2014-2017 (frem til 19.11.2017)

Det er ingen tvil om at debatten skapte oppmerksomhet om etiske spørsmål, og at filosofer har fått mye taletid og oppmerksomhet i offentligheten. Sterris innspill i debatten kan betegnes som modige, og vakte til dels svært kraftige reaksjoner. Samtidig bidro innspillene til å få frem argumenter og aspekter som tidligere ikke hadde fått oppmerksomhet eller blitt drøftet. Fravalg på bakgrunn av konkrete egenskaper hos personer med Downs syndrom hadde ikke vært framme i debatten, og spørsmålet om hvordan man skal tolke og operasjonalisere kravet om «alvorlig arvelig sykdom», var blitt avvist og unngått av Bioteknologirådet (Bioteknologirådet 2015). Det å løfte frem, drøfte og besvare konkrete moralske spørsmål av stor betydning for samfunnet er helt klart en viktig rolle for filosofien og filosofene.

Tabell 2 Antall treff på «sorteringssamfunnet» i Google og Atekst i årene 2014-2017 (frem til 19.11.2017)

År	2014	2015	2016	2017
Antall treff				
Google	390	368	396	907
Atekst	235	123	111	528

Et annet viktig bidrag til den offentlige debatten er å sette ord på folks intuisjoner slik at disse kan begrunnes, vurderes og drøftes eksplisitt. Sterri synes å bidra til dette, for eksempel når han skriver: «Selvfølgelig ønsker vi oss friske barn. Men da har vi samtidig sagt at det ene livet er å ønske framfor det andre» (Sterri 05.04.2017).

Et tredje bidrag var at Sterris innlegg stimulerte til at argumentene måtte skjerpes, og særlig at meningsmotstanderne måtte klargjøre sine syn og argumenter. I den grad filosofisk baserte innspill bidrar til å løfte frem uuttalte aspekter og argumenter og skape refleksjon, må dette sies å være bra både for den offentlige debatten og for filosofiens omdømme og rolle i det offentlige ordskiftet.

Sterri leverer klare konklusjoner basert på slående og tilsynelatende tydelige argumenter, noe som kan bidra til at filosofien blir mer politisk anvendelig. I stedet for å belyse ulike sider, perspektiver og begrunnelser velger han ett spesifikt perspektiv («bred konsekvensialisme») som han argumenterer ut fra. På tross av en del kraftige negative reaksjoner på innspillene er det god grunn til å tro at denne måten å bedrive filosofisk debatt på, bidrar til å skape interesse og engasjement for filosofi. Debatten om sorteringssamfunnet har vist at filosofien kan få en engasjerende og underholdende rolle, og at den kan være anvendelig og kraftfull som grunnlag for å fatte beslutninger om viktige samfunnsmessige anliggender. Samtidig blir motargumenter som ikke passer inn i det klare budskapet (slik som signaleffektargumentet), nedtonet eller ignorert (slik som

befolkningshygieneaspektet). Man kan derfor snakke om en «retorisk vending» i måten filosofisk argumentasjon anvendes i det offentlige rom.

Klargjøre begreper og belyse premisser

En av filosofiens uttalte mål er å bruke klare begreper og å klargjøre begreper der disse er uklare. I så måte er denne debatten neppe noe forbilde. Sterri brukte opprinnelig begrepet «fullverdige liv» når han skulle begrunne fravalg (Sterri 05.04.17; 17.04.2017). Han innrømmet senere at begrepet er tvetydig og uklart. Når han har forsøkt å klargjøre hva han mener, har han brukt begreper som «livskvalitet», «foretrukket liv», «bedre liv», «et godt liv», «preferanser», «velferd» og «velvære». Det er fortsatt ikke klart hva som menes med «fullverdige liv», hvem som skal foreta vurderingen av dette og på hvilket grunnlag. Sterri gir derfor selv en god beskrivelse av situasjonen når han skriver at «ingen av mine kritikere er blitt blidgjort av at jeg tok selvkritikk på begrepsbruken og presiserte at jeg med fullverdige liv mente noe i nærheten av livskvalitet» (Sterri 17.04.2017). Selv om begrepsbruken var uklar, var konklusjonen urokkelig: Personer med Downs syndrom kunne ikke leve fullverdige liv, og fostre med trisomi 21 burde derfor kunne velges vekk. I dette tilfellet bidro Sterri i liten grad til å klargjøre sentrale begreper i debatten, og fremmet slik sett neppe en positiv rolle for filosofien i det offentlige ordskiftet.

En annen sentral oppgave for filosofien er å gjøre argumenters premisser synlige og tydelige. Også her bommer Sterri. Hans argumentasjon gir uttrykk for at kvinnen (eller paret) står overfor et valg mellom et foster med trisomi 21 og et uten. Som han skriver: «Å velge at et funksjonsfriskt barn blir satt til verden...» og at «det å få et friskt barn med alle muligheter er å foretrekke» (Sterri 17.04.2017). Dersom det ikke er snakk om fosterreduksjon ved flerlinger, står imidlertid valget ved påvist trisomi 21 ikke mellom å få et barn med Downs syndrom og et friskt barn. Det konkrete valget er hvorvidt man skal bringe frem et foster som har fått konstatert trisomi 21 eller ikke. Hva som skjer med fremtidige fostre, er uklart. Kanskje vil paret i fremtiden ikke få (flere) barn. Dersom paret velger å bære frem fosteret med trisomi 21, vil de kanskje senere få enda et barn (som ikke har Downs syndrom). I begge tilfeller kan man hevde at den samlede «livskvalitet» vil være større enn alternativet (å abortere fosteret med trisomi 21). Her synes det med andre ord å være utelatt et helt sentralt premiss fra resonnementet. Vi er ikke i tvil om at Sterri er klar over at valget normalt sett står mellom å bære frem et barn med trisomi 21 eller ikke, men ved ikke å klargjøre dette, men derimot gi inntrykk av at valget står mellom et «friskt» og et «sykt» barn, underslår han viktige premisser.

Sterri har gjentatte ganger hevdet at ingen andre filosofiske teorier vurderer verdien til personer med Downs syndrom vesentlig annerledes enn ham: «I tilfellet vi diskuterer, har imidlertid allmenmoralen støtte i de fleste filosofiske teorier om hva som utgjør et godt liv. Slik jeg ser det, er det ingen teori som antyder at et liv med psykisk utviklingshemming er like godt som et liv uten» (Sterri 04.05.2017). Med utgangspunkt i dette sitatet kan Sterri kritiseres for mangelfull utlegning av de ulike filosofiske teoriene og for å tolke dem i sin favør. Man kan også innvende at hans vurdering av «fullverdige liv» ikke nødvendigvis

lar seg forsvare ut fra tradisjonelle teorier om det gode liv, slik som hedonisme, preferensialisme eller objektive lister (Brülde 2007).

Til Sterris forsvar kan man hevde at det ikke er lett å fremstille avanserte eller komplekse teorier på en enkel måte i den offentlige debatt. Samtidig har filosofiens oppgave tradisjonelt vært å synliggjøre perspektiver, klargjøre premisser og vurdere om premissene er sanne. Det retorisk smarte, men filosofisk mindre gode, grepet Sterri gjør, er å forutsette at det er moralsk riktig å vurdere mennesker ut fra hvor «gode liv» de lever, og å vurdere hele fremtiden til en person ut fra denne målestokken. Dermed blir et sentralt – og i virkeligheten svært omdiskutert – premiss simpelthen tatt for gitt. Dersom det å fremme én begrunnelse for én konklusjon innebærer at man underslår andre viktige argumenter og premisser, fremmes ikke filosofiens omdømme om man legger tradisjonelle kvalitetskriterier til grunn.

Besvare sentrale spørsmål

Tre helt sentrale og kritiske spørsmål ble reist tidlig i debatten som følge av Sterris påstand om at personer med Downs syndrom ikke kunne leve fullverdige liv. Det første var hvordan man skulle vurdere hva som er et «fullverdig liv». Som vi har vist ovenfor, forble Sterri uklar på dette punktet gjennom hele debatten, og har fortsatt ikke levert noe klart svar på dette sentrale spørsmålet.

Det andre spørsmålet var hvem som skal vurdere hva som er et «fullverdig liv», og det tredje spørsmålet var hva slike vurderinger gjør med samfunnet og dets normer og verdier.

Sterri ga tidlig klart uttrykk for at han hadde oppfattet at slike spørsmål var reist: «Spørsmål jeg har fått jevnlig den siste uka, har vært: Hvem er du til å definere et liv utenfra? Hvordan kan du si at et liv er bedre enn et annet? Og hvorfor trenger vi en slik utenfra-vurdering av et annet menneskes liv?» (Sterri 17.04.2017) En gjennomgang av Sterris innlegg i debatten frem til 2018 viser at han så langt ikke har gitt noe eksplisitt svar på disse spørsmålene. Det kan ikke være fordi spørsmålene er irrelevante. De går til kjernen i hovedtemaet: Hvilke kriterier skal samfunnet legge til grunn for å søke etter bestemte tilstander eller egenskaper med det formålet å kunne unngå at personer med slike tilstander blir født og vokser opp?

Hver gang Sterri har blitt spurt om dette, har han vist til kvinners selvbestemmelse og «hvorvidt vi som samfunn burde hindre kvinner i å få vite egenskaper ved fosteret og eventuelt hindre dem i å ta abort på den bakgrunn» (Sterri 05.04.2017). Det er åpenbart et godt grep å vise til kvinners autonomi. Det er svært få i Norge i dag som hevder at kvinner ikke skal bestemme over sin egen kropp, og ikke selv skal bestemme om de ønsker å få et barn eller ikke (frem til grensen for selvbestemt abort). Hvorvidt kvinner skal nektes informasjon eller abort, har imidlertid ikke vært et spørsmål i debatten – slik sett bidrar ikke denne måten å argumentere på til å besvare sentrale spørsmål, men snarere til å avlede diskusjonen.

Dersom samfunnet skulle «hindre kvinner i å få vite egenskaper ved fosteret», så må det først foreligge informasjon som man hindrer dem i å få. I dette tilfellet er spørsmålet ikke om de skal få eksisterende informasjon, men snarere om

bestemte former for informasjon om fosteret skal fremskaffes (av det offentlige helsevesenet). Sterri synes å ta for gitt at teknologien må innføres, siden den nå foreligger, men i dette tilfellet er jo spørsmålet nettopp: Skal vi innføre en teknologi (NIPT) som kan kartlegge fosterets arveegenskaper – inklusive trisomi 21? Dersom Sterri tar svaret på dette spørsmålet for gitt, synes han å begå en klassisk argumentasjonsfeil i filosofien, et såkalt *petitio principii*. Videre omgår han helt sentrale spørsmål (om fravalggrunnlaget) ved å gi et opplagt svar på et spørsmål som ikke blir stilt (om kvinnen skal velge). Retorisk sett er dette utvilsomt effektivt. Filosofisk sett er det ikke like imponerende.

Grensesetting

En viktig samfunnsmessig oppgave for filosofien er å drøfte, trekke opp og begrunne grenser i normativt vanskelig terreng. Dette står sentralt i spørsmålet om *fravalg* av fostre: Hvilke egenskaper skal det være tillatt å søke etter og i neste omgang vise til som begrunnelse for å fjerne fostre? Sterri argumenterer for at kvinner bør få informasjon om trisomi 21, slik at de kan velge om de vil fjerne fosteret. Han er derimot mindre sikker på om kjønn og seksuell legning bør kunne gjelde som fravalgsgrunn. Som han skriver: «En (...) tungtveiende grunn [for å forby seleksjon] kunne være at samfunnet ble dårligere som følge av å tillate slik seleksjon, som f.eks. hvis svært mange kvinner aborterte bort jentefostre, eller om det forsterker allerede eksisterende diskriminering, som f.eks. hvis fostre med anlegg for homofili ble abortert bort.» Og: «Selv om det på et grotesk vis er rasjonelt for en kvinne å ta abort om de får vite at barnet vil bli født som homofil dersom hun lever i et intolerant samfunn, ville jeg vurdere å begrense hennes tilgang på denne informasjonen, blant annet fordi det står i veien for en nødvendig normalisering.» (Sterri 17.04.2017).

I disse tilfellene vurderer altså Sterri selv om kvinners adgang til informasjon om fosteret bør begrenses på bakgrunn av fordommer, og fordi han vil motvirke disse gjennom en «nødvendig normalisering». På tross av at han gjentatte ganger har blitt spurt om hvor man skal sette grensen for hvilke tilstander man skal søke etter, har han ikke svart på dette. Særlig har man reist spørsmålet om hvorfor man burde kunne «hindre kvinners tilgang til informasjon» om fosterets anlegg for homofili, men ikke for funksjonshemming, dersom målsetningen er å unngå å «forsterke allerede eksisterende diskriminering». Begge disse gruppene kan hevdes å diskrimineres basert på fordommer som de fleste er enige i at vi bør bekjempe.

Sterri forsøker å begrunne forskjellen med at «[d]et er et samfunnsproblem dersom det fødes for få kvinner. Det er imidlertid ikke et samfunnsproblem dersom det ikke fødes mennesker med Downs syndrom» (Sterri 05.05.2017). Dette gir inntrykk av at Sterri mener at verden ville være et dårligere sted uten homofile personer, men ikke uten personer med Downs syndrom. Kritikerne har imidlertid påpekt at det nettopp er et samfunnsproblem, og at det godt kan tenkes at verden blir et dårligere sted dersom vi fremmer verdier og etablerer institusjoner som resulterer i at det ikke lenger fødes mennesker med Downs syndrom.

Et annet sted skiller han mellom stigma og livskvalitet som er samfunnsskape, og de som ikke er det: «Hvis noen ville sortere bort homofile barn på grunn av stigmaet mot homofile og fordi homofile har redusert livskvalitet, og det var mulig, ville jeg vært imot. Problemene med homofili er samfunnsskape, til forskjell fra Downs syndrom. De som har Downs, vil aldri kunne leve fullverdige liv, uansett hvor mye vi som samfunn legger til rette for det» (Sterri i intervju med Minerva, 02.04.2017). Sterri mangler en forklaring på hva som ligger i slike «naturgitte stigma».

Sterri har derved blitt utfordret på et av filosofiens viktigste områder: Å drøfte og begrunne eventuelle grenser. Dersom man mener at filosofiens oppgave er å bidra til at teknologiske muligheter skal vurderes grundig før innføring – og at det må settes grenser for deres innføring og bruk ut fra samfunnets ressurser, normer og verdier (og hvordan disse vil endres) – vil dette eksempelet på anvendelse av filosofi fremstå som mangelfullt. Selv om man er uenig i at filosofien skal drøfte og begrunne grenser, viser imidlertid eksemplene ovenfor til et annet tradisjonelt krav til filosofisk argumentasjon, nemlig kravet om konsistens.

Konsistens

Et grunnleggende krav til filosofien i det offentlige rom er at argumentene som fremmes, er konsistente, og Sterri har blitt utfordret på dette punktet i debatten om sorteringssamfunnet. Sterri hevder at «personer med Downs syndrom ikke lever fullverdige liv», og erkjenner at denne og lignende uttalelser sender negative signaler til personer med Downs syndrom og deres familier. Videre hevder han at informasjon om og fravalg på bakgrunn av kjønn og seksuell legning vil være galt, fordi det vil være basert på fordommer. Samtidig hevder han at personer med Downs syndrom fortjener stor respekt og verdighet (Sterri 05.04.2017). Hvordan henger dette sammen? Gitt at personer med Downs syndrom fortjener respekt og verdighet, hvorfor har det liten betydning at de føler seg fornærmet, diskriminert og «utryddingstruet»? (Goksøyr 2012; 2016).

Kritikerne har hevdet at Sterri baserer sin argumentasjon på fordommer mot funksjonshemmede, og at hans argumentasjon fremmer slike fordommer. Selv avviser Sterri dette: «[P]ersoner med Downs syndrom ... fortjener like stor respekt og verdighet som andre, kanskje fortjener de mer. De bør leve liv i verdighet og de bør få støtte til å leve gode liv» (Sterri 05.04.2017). Samtidig erkjenner han at mange funksjonshemmede (og særlig personer og slektninger av personer med Downs syndrom) opplever hans argumenter som krenkende, men at dette er noe man ikke kan legge stor vekt på (Sterri 18.04.2017). Sterri aksepterer med andre ord signaleffektargumentet, men mener at det har mindre betydning for personer med Downs syndrom enn for homofile. Som han skriver: «Jeg skal ikke utelukke at noen personer med Downs syndrom og deres pårørende opplever det på den måten [krenkende og diskriminerende]. Men hvor mye vekt skal vi legge på en slik opplevelse som trolig ikke korresponderer med lovgivers intensjon? Og om de reagerer på at staten har en preferanse for friske barn, er det langt fra klart at det er en innvending vi har grunn til å legge stor vekt på» (Sterri 18.04.2017). Folk må tåle slik behandling for «det er ubehagelig for

mennesker å få sine liv beskrevet utenfra, noe jeg holder fast ved at både kan og bør gjøres» (Sterri 04.05.17). Hans begrunnelse synes å være at «noen skal 'behandles ulikt' fordi de lever begrensede eller dårligere liv» (Sterri 04.05.2017).² Så lenge Sterri ikke har klart å vise til mer konkrete kriterier for å vurdere hva som menes med «fullverdig liv», enn «noe i nærheten av livskvalitet» for å vurdere hva vi skal søke etter ved fosterdiagnostikk, synes han imidlertid ikke å klare å fri seg fra påstanden om at han baserer seg på og fremmer fordommer. Dette er problematisk både for samfunnet og for filosofiens omdømme.

Sterris begrunnelse er at ved fosterdiagnostikken vurderer man fostre og deres kromosomer, men når det gjelder personer med Downs syndrom, så er dette levende vesener som fortjener respekt og støtte. Dette er to ulike vurderinger. Men som det er påpekt (Hofmann 2014; 2017), er det neppe på bakgrunn av kromosomene kvinnene eller parene tar sine beslutninger, da de færreste har erfaring med kromosomer. Det er kjennskap til levende personer med Downs syndrom, eller samfunnsskapt bilder av disse, som er grunnlaget for beslutningen, og ikke kjennskap til ett ekstra kromosom i par 21.

Trisomi 21 gir heller ingen funksjonsnedsettelse hos fosteret. Det kan gi riktignok gi anatomiske eller estetiske endringer (nakkefold) i deler av fosterutviklingen, men hos fosteret er det ingen sykdom. Det ekstra antallet kromosomer medfører en risikofaktor for flere sykdommer og ulike former for funksjonsnedsettelser, men det kan hevdes at selve kromosomtallet i seg selv ikke gir neon vesentlig funksjonsreduksjon (eller sykdom) hos fosteret.

Valget om å søke etter og fjerne fostre med trisomi 21 baserer seg på erfaringer med levende personer med Downs syndrom. Identifisering og fjerning av fostre skjer derfor på bakgrunn av *fordommer*: Dommer om hvordan et fremtidig menneske blir vurdert, på bakgrunn av erfaringer med levende mennesker. Det er derfor uklart hvordan man kan hevde at man respekterer personer med Downs syndrom, samtidig som man vil fremme fravalg på bakgrunn av en vurdering av nettopp disse personene. Denne typen fordommer baserer seg nettopp på vurderingen av at personer med Downs syndrom ikke lever fullverdige liv – og som synes uforenelig med å respektere (menneskeverdet til) personer med Downs syndrom. Inga Bostad stilte Sterri følgende spørsmål: «Kan menneskeverdet graderes, slik du ser det, Aksel? Eller sagt på en annen måte: Hvilke konsekvenser har det i vår teknologiske velferdsstat at alle mennesker har samme menneskeverd?» (Bostad, 04.05.2017). Sterri ga ikke noe klart svar på dette.

Det kan selvsagt være ulike tolkninger av konsistenskravet i filosofi, men i den grad filosofisk argumentasjon i det offentlige rom ikke er i stand til å tilbakevise påstander om inkonsistens, kan dette svekke omdømmet til filosofien og filosofene. Det samme gjelder dersom argumentasjonen på dette grunnlaget bidrar til å bygge opp under fordommer og diskriminering.

Konsekvensetikk uten konsekvenser?

En kritikk mot Sterris argumentasjon var at han ikke tok hensyn til empiriske fakta når det gjaldt livskvaliteten til personer med Downs syndrom. Kritikere viste til forskningslitteraturen på funksjonshemmingsfeltet, som viser høy selvrappportert livskvalitet og at samfunnets tilrettelegging er avgjørende for deres

gode liv. Da de eksplisitt etterlyste konkrete referanser til faglitteraturen som belegg for Sterris påstander, svarte han at «det er en rekke goder ved menneskelivet en med psykisk utviklingshemming ikke kan få tilgang til. En trenger ikke ha forsket på personer med Downs syndrom for å påpeke det» (Sterri 05.05.2017). Det virket som om Sterri viste til *a priori* sanne empiriske premisser for sine argumenter.

Sterri ble også presentert for eksempler som ikke stemmer med hans forestilling om hvordan personer med Downs syndrom har det, men brukte ikke noe av dette for å revidere sitt syn på hva tilstanden innebærer, eller for endring av sine argumenter. Det er selvsagt legitimt å tolke empiri på ulike måter og å være uenig i evidensgrunnlaget, men Sterri syntes i disse tilfellene uinntagelig for argumenter basert på empiri. Dette kan gi inntrykk av at filosofien kan operere med *a priori* sanne premisser, og at motargumenter basert på empiri kan avvises uten nærmere begrunnelse. Det strider derved mot tradisjonelle kvalitetskriterier innen filosofi, og kan bidra til å skade filosofiens omdømme og betydning i offentlige debatter i fremtiden.

Sterri ble tidlig utfordret på hvilken posisjon han argumenterte ut fra, og svarte at han bygget på en form for «bredere konsekvensetikk». Derfor vakte det kritikk at Sterri ikke vurderte konsekvensene av alle relevante alternativer, i den forstand at han virket lite opptatt av de empiriske sidene ved handlingsalternativene. Avhengig av hvor man setter grensene for «fullverdig liv», vil man få ulike samfunnsmessige følger, og man vil forvente at dette kommer godt frem i en konsekvensetisk analyse. Lignende analyser foreligger (Goldstein 1992; Alderson 2001; Zhu 2014), men henvises ikke til av Sterri. Han tar heller ikke hensyn til antall falske testsvar, antall spontanaborter og antall identifiserte fostre ved ulike innføringsalternativer for NIPT, noe som også burde stå sentralt i en konsekvensetisk analyse.

Her vil Sterri kunne innvende at det ikke er plass i media for en full analyse, og at man derfor må presentere det beste alternativet og argumentene for det, ut fra det man vet på et gitt tidspunkt. Til det er det å innvende at Sterri nettopp ble utfordret på at analysen ikke holdt mål. Han ignorerte relevante alternativer, han gjorde ikke klart rede for det handlingsalternativet han argumenterte for, og han gjorde ikke rede for vektingen innenfor dette handlingsalternativet. For eksempel var det uklart hvorvidt han mente at NIPT skulle tilbys til alle, og om det skulle tilbys før grensen for selvbestemt abort. Han ga heller ingen begrunnelse for at signaleffekten og den forsterkede diskrimineringen av personer med Downs syndrom (som han anerkjente) hadde så liten betydning.

Selv om slående og provoserende konklusjoner fra filosofiske argumenter får stor oppmerksomhet i media, kan de på sikt bidra til å undergrave filosofiens rolle dersom filosofiske posisjoner fremstår som uklare, og dersom det virker som om de kan brukes stykkevis og tilfeldig eller til et hvilket som helst formål.

En kritikk av Sterris argumentasjon var at den kunne føre til bekymringsfull befolkningshygiene. Til dette svarte Sterri at «hvis det var mulig å ta en vaksine, slik at ingen ble født med Downs syndrom, ville det vært en bra ting. Slik sett er jeg for å utrydde Downs syndrom» (Dagsnytt 18 18.04.2017). På sin UiO-blogg åpner Sterri også for at man burde kunne drepe spedbarn dersom foreldrene synes de utgjør en spesiell byrde for sine egne livsprosjekter. Sterri skriver at hans konklusjon er den eneste logiske videreføringen av hans prinsipielle

argumentasjon for selvbestemt abort (Sterri 2017; Skarstein 2017). Statssekretær Bjørnar Laabak pekte på farene for befolkningshygiene, og Lars Petter Grue brukte befolkningshygienens historie for å peke på potensielle implikasjoner av Sterris argumenter (Grue, 2017). Kjersti Skarstein viste også til forskningshistorien: «Forskning som setter spørsmålstegn ved en gruppe menneskers verdi, er hverken progressiv eller nyskapende, men har likhetstrekk med forskningen som ble gjort i en historisk periode vi ikke vil tilbake til» (Skarstad, 28.04.2017).

Disse debattinnleggene kan kritiseres for å ville parkere meningsmotstanderen ved å «spille nazikortet». Samtidig kan det hevdes at Sterris manglende vilje til å ta kjernen i disse kritikkene på alvor, er problematisk i et konsekvensetisk perspektiv, i den forstand at en mulig implikasjon ikke blir tilstrekkelig belyst eller tatt hensyn til. Dersom det gis inntrykk av at man innen filosofiske posisjoner, slik som konsekvensetikk, kan utelate alternativer eller ikke trenger å vurdere de empiriske konsekvensene (fordi de er *a priori* gitt), kan det diskreditere filosofien som disiplin og undergrave dens bidrag til offentlig debatt.

Nysofismens æra?

Debatten om sorteringssamfunnet tyder på at filosofiens rolle er i ferd med å endres i det offentlige ordskiftet, og at filosofisk argumentasjon slik kan få en større betydning. Den kan få mer oppmerksomhet, bli mer populær og underholdende og bli mer politisk anvendelig. Filosofien kan løfte frem skjulte spørsmål og sette ord på uuttalte intuisjoner. Den kan være modig og provoserende. Samtidig kan retorisk slagferdighet avlede fra skjulte premisser og manglende konsistens. Den kan bidra til å skape eller å opprettholde begrepelige uklarheter, eksempelvis når det gjelder forholdet mellom menneskers verdi og menneskeverd i debatten om sorteringssamfunnet. Filosofisk argumentasjon kan også avlede debatten ved å gi overbevisende svar på spørsmål som ikke er reist, slik som hvorvidt kvinner skal fratras et valg, eller hvorvidt valget står mellom et friskt barn og et barn med Downs syndrom.

Når man skal vurdere fagets virkning på offentlig debatt, er det viktig å innse at filosofers ytringer kan gi inntrykk av å være ekspertuttalelser som tillegges betydelig vekt, også i de tilfellene der de ikke er faglig velbegrunnede, eller bare ytres som utprøvende tankeeksperimenter. Påstandene om at Holocaust ikke har funnet sted, blir oppfattet annerledes om de kommer fra en historiker enn når de kommer fra en elektriker.

Vurderingen av debattens virkninger avhenger selvsagt av hvilket syn man har på filosofiens rolle. Vi har her foretatt en vurdering basert på tradisjonelle kvalitetskriterier for filosofi. Det har fått oss til å hevde at dersom fagfilosofer uttaler seg om viktige spørsmål uten å gjøre rede for viktige forutsetninger eller vesentlige implikasjoner, kan dette skade fagets omdømme. Andre perspektiver vil selvsagt kunne gi andre vurderinger.

En viktig problemstilling som følger av analysen, og som også var oppe i debatten om sorteringssamfunnet, er hvilke reaksjoner samfunnet, institusjonen og fagmiljøet skal vise overfor det som blir oppfattet som faglig klanderverdig offentlig debatt. Enkelte gikk så langt at de reiste spørsmål ved om det var riktig

av Universitetet i Oslo å tildele stipender til personer som hadde denne type holdninger (statssekretær Laabak i slettet blogpost som fortsatt er tilgjengelig på nettet). Det er helt åpenbart at ytringsfrihet og akademisk frihet står og bør stå sterkt. Det har heller ikke vært noen begrensning av Sterris uttalelser og muligheter til å forklare seg i det offentlige ordskiftet eller i academia. Utfordringen for fagsamfunnet blir å verne om den akademiske friheten og ytringsfriheten samtidig med en åpen drøfting og en klar formidling av normer for faglighet og faglig ansvarlighet i det offentlige rom.

I et filosofihistorisk perspektiv kan man spørre seg om Sterris innlegg er uttrykk for en «retorisk vending» i filosofien – en slags renessanse for sofismen. Sofistene, som virket i antikkens Hellas, brukte filosofien og retorikken som redskaper for å lære bort overtalelseskunstens fortreffeligheter til unge statsmenn og adelsmenn mot betaling. Platon kritiserte sofistene for å være overfladiske («tilsynelatende gode») og «villedende», og at de brukte tvetydigheter i språket for å oppnå misvisende begrunnelser. Selv om ettertidens oppfatninger av sofismen fortsatt er preget av Platons beskrivelser, har nyere forskning nyansert synet på sofistene (Jarratt 1998). Sofistene stilte kritiske spørsmål ved tradisjonelle oppfatninger, og oppfattet moral og sannhet ikke som naturgitte størrelser, men som sedvaner som det var deres oppgave å oppløse. Fordi sofistene gjennom sine ferdigheter bidro til å gi radikale meninger (som ellers ikke ville nå frem i det offentlige ordskiftet) en stemme, mener man at de trolig bidro til demokratisering i den antikke bystaten.

Å drøfte filosofiens rolle i det offentlige rom i lys av sofismen er et stort tema som fortjener en egen analyse. Vi må her nøye oss med å peke på spenningen mellom Platon og sofistene når vi undersøker dagens debatt om sorteringssamfunnet (McCoy 2007). De perspektivene for filosofiens roller som vi presenterte innledningsvis, og de kvalitetskrav som vi har brukt, kan tolkes som uttrykk for et sokratiske ideal om at filosofi skal stimulere til refleksjon ved å få frem et mangfold av perspektiver, uten å nødvendigvis søke et spesifikt svar. Det står i motsetning til et sofistisk ideal om å bygge opp under et bestemt syn med henblikk på å overtale leserne eller tilhørerne, og til Jon Hellesnes' ideal om moralfilosofen som «hverdagssokratiker», det vi si en som ser det som sin oppgave å artikulere hva som står på spill, og dermed åpne opp for refleksjon omkring vanskelige spørsmål. Dette idealet satte Hellesnes opp mot tanken om moralfilosofen i rollen som «moralteknolog», det vil si en som søker endelige, vitenskapelig funderte svar på komplekse moralske spørsmål, for eksempel knyttet til bruken av teknologi (Hellesnes 1993).

Man kan for øvrig innvende at debatten om hvorvidt personer med Downs syndrom kan leve fullverdige liv, verken er representativ for filosofisk debatt i det offentlige rom og at Sterri ikke hadde en posisjon som (fag)filosof. Dette er vi selvsagt helt enige i, men vi ønsker å diskutere hvilke virkninger denne typen debatter, som forstås som fagfilosofiens bidrag til det offentlige ordskiftet, kan ha på oppfatningen av filosofi. Også andre filosofers bidrag kunne ha vært studert, slik som Ole Martin Moen, Espen Gamlund, Lars Svendsen og Arne Johan Vetlesen. Grunnen til at en spesifikk debatt med Sterri er valgt, er at den har fått betydelig oppmerksomhet, og at den dessuten er forholdsvis avgrenset.

Vi har ikke forsøkt å gi noe empirisk begrunnet svar på spørsmålet: «Hva har debatten om sorteringssamfunnet i 2017 gjort med forholdet mellom filosofi og

samfunn?» Spørreundersøkelser og intervjuer vil kanskje kunne gi svar, selv om det kan være metodisk utfordrende å gjennomføre dem. Her har vi nøyd oss med å vurdere virkningen av avvik fra tradisjonelle kvalitetskrav for filosofi og etikk. Vi har argumentert for at dersom kravene fravikes, så kan faget og dets anseelse og rolle i samfunnet endres. På godt og ondt. Vi håper at vi gjennom denne analysen har bidratt til å belyse dette – og at det kan anspore til en debatt om hva som er filosofiens og etikkens rolle i det offentlige rom. Selv om vi har pekt på flere fallgruver, håper vi også å ha fått frem noen av de mulighetene som filosofi og etikk har for å kunne gi vesentlige bidrag i det offentlige ordskiftet. Dessuten håper vi at gjennomgangen kan være nyttig for fremtidige analyser av hvordan denne og lignende debatter påvirker filosofiens rolle og omdømme.

Konklusjon

Debatten om sorteringssamfunnet har utvilsomt gitt filosofien mer oppmerksomhet i det offentlige ordskiftet. Filosofisk argumentasjon kan bidra til å løfte frem skjulte problemstillinger og sette ord på uttalte intuisjoner, samt å stimulere til bedre argumentasjon, og dette bør hilses velkommen. Samtidig kan filosofiens tilpasning til mediediskursen medføre at akademiske forbehold og nyansering forsvinner. Dersom skjulte premisser, manglende konsistens, begreplige og vurderingsmessige uklarheter, ignorering av empiriske premisser, motargumenter og viktige implikasjoner blir utbredt, vil resultatet kunne bli en fattigere offentlig debatt, et dårligere samfunn og et tvilsomt omdømme for filosofien.

For å unngå dette bør vi, når vi som fagpersoner høster kritikk for våre påstander, perspektiver, premisser, argumenter eller konklusjoner, være villige til å gjøre klart og grundig rede for disse. Hvis vi ikke evner det, bør vi revurdere. Dersom våre filosofiske argumenter møtes med relevante motargumenter, eller leder oss til konklusjoner som strider mot mange menneskers sterke moralske intuisjoner, bør vi ikke overse muligheten for å foreta en kritisk revurdering av vårt eget filosofiske ståsted. Ellers står vi i fare for å gjøre filosofien til en form for avansert «villedningskunst» – et nytt slag sofisme, som vil være et lett bytte for platonsk fordømmelse.

Noter

¹ Denne artikkelen er delvis basert på et innlegg som Bjørn Hofmann holdt på konferansen "Etisk debatt i offentligheten - om sortering og moralisering" i Trondheim 13.11.2017 og som Siri Granum Carson var ansvarlig for.

² Veerle Garrels hevder i et blogginnlegg på forskning.no at Sterri bygger på og fremmer kognitiv diskriminering (Garrel 2017). Sterri svarer slik: «Jeg er helt åpen for at diskriminering forekommer og at vi bør gjøre mer for å inkludere personer med Downs syndrom i samfunnet, men uansett hvor mange ressurser vi pøser på, vil et slikt liv være betydelig begrenset.» (Sterri 17.4.2017).

Referanser

- Alderson, P. (2001). Down's syndrome: cost, quality and value of life. *Soc Sci Med* 53 (5):627-638. [https://doi.org/10.1016/S0277-9536\(00\)00365-8](https://doi.org/10.1016/S0277-9536(00)00365-8)
- Bioteknologirådet. Fosterdiagnostikk. Brev til Helse- og omsorgsdepartementet, 13.08.2015.<http://www.bioteknologiradet.no/filarkiv/2015/08/Fosterdiagnostikk.pdf>
- Bostad, I., Hva er et menneske verdt? *Morgenbladet* 4.5.2017
- Brülde, B. (2007). Happiness and the good life. Introduction and conceptual framework. *Journal of Happiness Studies* 8(1): 1-14. <https://doi.org/10.1007/s10902-006-9002-9>
- Dagsnytt 18, 18.4.2017. <https://radio.nrk.no/serie/dagsnytt-atten/NMAG03007717/18-04-2017>
- Ekeli, K.S. og Gamlund, E. Uvitende uansvarlige og irrasjonelle borgere har en moralsk plikt til å avstå fra å stemme. *Aftenposten*, https://www.aftenposten.no/meninger/kronikk/i/dVQEJ/Uvitende_uansvarlige-og-irrasjonelle-borgere-har-en-moralsk-plikt-til-a-avsta-fra-a-stemme--Ekeli-og-Gamlund
- Garrel, V. (2017). Å deilige provokasjon. En spesialpedagogisk blogg. <https://forskning.no/blogg/en-spesialpedagogisk-blogg/deilige-provokasjon>
- Goksøyr, M.W. (2012). *Jeg vil leve*. Oslo: Oktober Forlag, 2012.
- Goksøyr, M.W. (2016). *Samme hvem vi er*. Oslo: Oktober Forlag.
- Goldstein, H. (1992). Studies of various aspects of Down syndrome in Denmark, and their use as an epidemiological basis for a cost benefit analysis of genetic amniocentesis. *Dan Med Bull* 39 (6):489-508.
- Grue, L.P. (2017). Drømmen om det perfekte. *Morgenbladet*, 5.5.2017.
- Hellesnes, J. (1994). Etikk-satsing? Om moralteknologi, diskursetikk og kvardagsokratisk verksemd. *Norsk Filosofisk Tidsskrift* 29, s. 1-15.
- Hofmann, B. (2014) Ethiske utfordringer med non-invasive prenatale tester (NIPT). *Etikk i Praksis Nordic Journal of Applied Ethics*. 8(1):67– 87. <https://doi.org/10.5324/eip.v8i1.1804>
- Hofmann, B. (2017) 'You are inferior!' Revisiting the expressivist argument. *Bioethics*. 31(7):505-514. <https://doi.org/10.1111/bioe.12365>
- Horn, M. Hva er egentlig et velskapt barn? *Dagsavisen*, 29.07.2014, <https://www.dagsavisen.no/nyemeninger/hva-er-egentlig-et-velskapt-barn-1.449806>
- Jarratt, S.C. (1998). *Rereading the sophists: Classical rhetoric refigured*. SIU Press.
- McCoy, M. (2007). *Plato on the Rhetoric of Philosophers and Sophists*. Cambridge University Press.
- Malt, E.A., Dahl, R.C., Haugsand, T.M., Ulvestad, I.H., Emilsen, N.M., Hansen, B., Cardenas, Y.E.G., Sköld, R.O., Thorsen, A.T.B., Davidsen, E.M.M. (2013). Helse og sykdom hos voksne med Downs syndrom. *Tidsskr Nor Legerforen* 133:290-4. <https://doi.org/10.4045/tidsskr.12.0390>
- Molnes, G. Hilser sorteringssamfunnet velkommen. *Vårt Land*, 3.7.2013.
- Skarstad, K. Forskning og menneskesyn. *Morgenbladet*, 28.4.2017
- Sterri, A.B. Jeg var abortmotstander i ett år. Intervju av Øystein Sivertsen Sørvig i Minerva. <https://www.minervanett.no/jeg-var-abortmotstander-ett-ar/>

- Sterri, A.B. En legitim debatt om Downs. *Morgenbladet*, 5.5.2017. <https://morgenbladet.no/ideer/2017/05/en-legitim-debatt-om-downs>
- Sterri, A.B. Et forsvar for sorteringssamfunnet. *Morgenbladet*, 10.10.2014.
- Sterri, A.B. Hva er et menneske verdt? *Morgenbladet*, 4.5.2017. <https://morgenbladet.no/aktuelt/2017/05/hva-er-et-menneske-verdt>
- Sterri, A.B. Kvinner har god grunn til å ta abort ved påvist Downs Syndrom, *Minervanett* 17.4.2017.
- Sterri, A.B. Lever personer med Downs syndrom fullverdige liv? *Moralistene*, 5.4.2017. <https://moralistene.no/2017/04/05/lever-personer-med-downs-syndrom-fullverdige-liv/>
- Time, J.K. I logikkens vold. *Morgenbladet*, 26.5.2017.
- Wanounou, D. Anna Smajdor vil la hjernedøde kvinner bære frem barn. *Vårt land*, 14.02.2017. <https://www.vl.no/nyhet/anna-smajdor-vil-la-hjernedode-kvinner-bere-frem-barn-1.925089?paywall=true>
- Zhu, J. L., C. Obel, H. Hasle, S. A. Rasmussen, J. Li, and J. Olsen. (2014). Social conditions for people with Down syndrome: a register-based cohort study in Denmark. *Am J Med Genet A* 164a (1):36-41. <https://doi.org/10.1002/ajmg.a.36272>